

Snaha o řešení problematiky nezaměstnanosti v Čechách na přelomu 19. a 20. století

*Jana Englová**

Ke konci 19. století v roce 1898 vyšla ve Vídni mimořádně zajímavá rozsáhlá publikace pod názvem „Die Arbeitsvermittlung in Österreich“. Připravil ji odbor pro statistiku práce ministerstva obchodu. Podávala souhrnné, ale zároveň důkladné informace o stavu zprostředkování práce v Rakousku a jeho jednotlivých zemích k 1. 1. 1896, tj. za rok 1895.¹ Patří do řady statistických pramenů, které se týkají problematiky trhu pracovních sil. S přelomem století jich přibývá v souvislosti se zvyšující se pozorností státu na problém lidí bez práce a finančních prostředků, zejména v souvislosti s bojem proti tuláctví a žebrotě.² Cílem tohoto rozsáhlého statistického šetření bylo získat podrobný přehled o současném stavu a připravit se na progresivnější způsob řešení tohoto problému.

V roce 1896 z celkového počtu 2858 různých zprostředkovatelen práce v Rakousku připadalo nejvíce na Čechy, tj. 885, pak na Dolní Rakousko (776), na třetím místě byla Morava (315). Ve Slezsku jich bylo 101.³ Téměř jedna třetina (32,16 %) byla umístěna v hlavních městech jednotlivých zemí. Tak např. ve vlastní Praze se nalézalo 141 zprostředkovatelen, tj. téměř 16 % z celkového počtu v zemi. (Podrobněji viz Englová, 1998, s. 87 – 108)

Existující zprostředkovatelný práce byly rozčleněny podle svého charakteru do řady kategorií. Žel, výzkum ukázal, že stále největší počet připadal na výdělečné zprostředkovatelný čili tzv. dohazovačství. Šlo o nejstarší formu praktikovanou již v předcházejících staletích. Právem byl tento způsob považován za nejméně vhodný a tedy i nežádoucí, často spojený s negativními důsledky pro klienty této služby. Celkem v Rakousku jich byla cca jedna třetina (32,05 %) a obdobné zastoupení měly i v Čechách (34,12 %). Menší podíl byl na Moravě (21,59 %) a ve Slezsku (20,79 %).

Potěšitelnou však byla skutečnost, že se na druhém místě mezi zprostředkovatelkami práce ocitly tzv. stravovny. Šlo o instituce poměrně mladého charakteru. Stravovny byly v Rakousku zřizovány na základě příkladu ze zahraničí, např. Švýcarska, Holandska a Württemberska. V těchto zemích však šlo o instituce soukromé. V Rakousku však byly zřizovány jako instituce veřejné správy a podléhaly zemskému zákonodárství. V rozmezí let 1886 – 1895 byly založeny v sedmi zemích Rakouska.⁴ V Čechách byly stravovací stanice uzákoněny zemským sněmem v r. 1895.

* Doc. PhDr. Jana Englová, CSc. Katedra historie, Filozofická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, ul. České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, e-mail: englova@ff.ujep.cz.

1 Stalo se tak na základě podnětu rezoluce, která byla schválena poslaneckou sněmovnou říšské rady z 16. července 1895. Výsledkem pak byla tato publikace v rozsahu 304 stran a dalších 217 stran převážně tabelárních přehledů.

2 Zákony proti tuláctví z let 1873 a 1885 se ukázaly jako málo účinné. Šlo o zákon z 10. května 1873 č. 108 R.G. Na něj navázaly zákony z 24. května 1885 č. 89 a č. 90 R.G.

3 Tabelle 47 Generalübersicht der Arbeitsvermittlungsstellen nach Ländern. Die Arbeitsvermittlung in Österreich, 1898, s. 138*.

4 Nejdříve byly uzákoněny v Dolním Rakousku (zákonem z 30. 3. 1886 č. 29 a 23. 3. 1888 č. 45), pak na Moravě (19. 2. 1888 č. 45), v Horním Rakousku (7. 11. 1888 č. 23), ve Vorarlbersku (17. 1. 1891 č. 13), ve Slezsku (11. 4. 1892 č. 32), ve Štýrsku (13. 6. 1892 č. 26) a posléze v Čechách (zákonem z 29. 4. 1895 č. 38).

Ve jednotlivých zemích Rakouska se ve všech případech jednalo o instituce veřejného charakteru, které se perspektivně staly východiskem pro realizaci veřejnoprávního zprostředkování práce. Jejich zřizování sledovalo dva cíle související s postupující industrializací. Jeden z nich byl spojen s otázkou nezaměstnanosti, a s tím i nutností mobility pracovních sil. Stravovací stanice měly poskytovat pomoc těm, kteří se ocitli bez zaměstnání a bez prostředků, aby mohli hledat pracovní uplatnění mimo místo svého bydliště. Zároveň to pomáhalo i těm zaměstnavatelům, kteří pracovní síly potřebovali. Druhým, neméně důležitým cílem byla eliminace „živlů práce se štítících“, tedy možnost oddělit tuláky a jiné asociální osoby od těch, kteří se chtěli živit poctivou prací. Šlo o problém obecnějšího charakteru, který se projevoval i v jiných státech jako průvodní jev industrializačního procesu (Haupt, 1896, s. 230 – 231). Proto byly pro návštěvníky stanoveny velmi přísné podmínky. Návštěvník musel prokázat, že pracoval alespoň 14 dní v posledních dvou měsících. Při příchodu do stravovny byl povinen ukázat cestovní a pracovní průkaz a předložit i průvodní list. V jedné stravovně směl strávit maximálně 18 hodin, a to ještě jen při velmi špatném počasí. Mohl zde získat pouze jeden nocleh a jen dvě jídla ze tří, která se ve stravovnách podávala, tj. snídani, oběd a večeře. Šlo o jídla velmi skromná, která odpovídala asi polovině hodnoty toho, co se jedlo v dělnických jídelnách. Samozřejmě se nesměl konzumovat alkohol. Příchozí do stravovny byl zároveň povinen vykonávat jednoduché práce, které souvisely s jejím chodem. Nejčastěji šlo o štípaní dříví, donášku vody, práci v zahradě, úklid místností aj. Nesměla mu však být přidělována práce, která podléhala úrazovému pojištění. Stravovny směly navštěvovat jen práce schopné osoby. Mohly patřit k oběma pohlavím. Ženy však patřily k jejich klientům jen zcela ojediněle. Síť těchto stravoven byla v Čechách poměrně hustá. Průměrná vzdálenost mezi nimi byla 15 km, aby ji mohli ti, kteří hledali práci, ujít během jediného dne. Frekvence návštěv ve stravovnách stoupala s nárůstem nezaměstnanosti a klesala se zvyšující se poptávkou po pracovních silách. (Podrobně viz Nováček, 1907, s. 303.) V celém Rakousku se podílely stravovny svým počtem na zprostředkovávání práce téměř třiceti procenty (28,48 %). Obdobně tomu bylo i v Čechách (29,93 %).

Kromě stravoven v celkové struktuře zprostředkovatelen práce byly veřejné zprostředkovací ústavy v roce 1896 zastoupeny velmi málo.⁵ To se mělo změnit teprve na počátku 20. století.

Hledajícím práci příslušného oboru pomáhala i živnostenská společenstva, která tak navazovala na dřívější cechovní tradice. V Rakousku tuto službu poskytovalo celkem 405 organizací, tj. cca 14 % (14,17 %), v Čechách 107 společenstev, tj. cca 12 % (12,10 %).

Poslední skupina zprostředkovatelen práce zahrnovala k roku 1896 nejrozličnější typy spolků, které se touto činností zabývaly. Tyto všechny druhy spolků se na počtu zprostředkovatelen práce podílely v Rakousku 20,65 % a v Čechách cca 18 %. V rámci této skupiny spolků hrály nejdůležitější roli spolky zaměstnanců, kam spadaly ty odborové organizace, které měly zprostředkovávání práce ve svých aktivitách. Přehled o všech typech zprostředkovatelen poskytuje následující tabulka (viz s. 114).

Statistické šetření o zprostředkování práce v Rakousku k počátku roku 1896 se stalo podkladem pro další řešení tohoto problému. Oběžník Zemského výboru království Českého ze 14. října 1897 pod č. 60 667 přímo nařizoval stravovacím stanicím, aby se vedle svého charitativního účelu hmotné pomoci nezaměstnaným při hledání pracovního uplatnění povinně zabývaly přímo zprostředkovatelskou činností. Měly tak bezprostředně informovat o volných pracovních místech ve svém okolí a evidovat zájem podnikatelů o pracovní síly. Šlo o důležitý krok k celkové úpravě veřejnoprávního zprostředkování práce. Říšským zákonem z 24. 4. 1902 byla kompetence v této záležitosti stanovena ve prospěch zákonodárství zemského (Merkle, 1913, s. 66). Významné iniciativy se ujal **český zemský**

5 V Rakousku šlo o 4,65 %, v Čechách 5,76 %, a na Moravě 5,72 %. O něco více to bylo ve Slezsku, tj. 8,91 %.

sněm schválením zákona o veřejnoprávním zprostředkování práce v zemi zákonem ze dne 29. března 1903 č. 57/1903 z. z. Byl to první zákon tohoto druhu nejen v Rakousku, ale i v celé Evropě. Šlo o systematickou úpravu řešení tohoto důležitého problému.

Tab. č. 1: Druhy zprostředkovatelen práce v Rakousku a v Čechách ke dni 1. 1. 1896

Druhy zprostředkovatelen práce	Rakousko		Čechy	
	Počet	%	Počet	%
Stravovny	814	28,48	265	29,94
Ostatní veřejné ústavy	133	4,65	51	5,76
Živnostenská společenstva	405	14,17	107	12,10
Spolky zaměstnavatelů	17	0,60	10	1,13
Spolky zaměstnanců	362	12,67	81	9,15
Směšené spolky zaměstnavatelů a zaměstnanců	33	1,15	16	1,81
Obecně prospěšné spolky	82	2,87	30	3,39
Obecně prospěšné ústavy	96	3,36	23	2,60
Výdělečné zprostředkovatelny – dohazovačství	916	32,05	302	34,12
Celkem	2858	100	885	100

Propočítáno na základě údajů: Tabelle 47 Generalübersicht der Arbeitsvermittlungsstellen nach Ländern. In: Die Arbeitsvermittlung in Österreich (1898). Wien, Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium, 1898, s. 138*–139*. (Údaje týkající se Čech jsou z konce 1. pololetí 1896.)

V jeho zdůvodnění bylo výslovně uvedeno: „Hlavní a podstatný účel jeho jest však vždy: zjednatí vyrovnání mezi poptávkou a nabídkou pracovních sil toho kterého oboru v **mezích pracovního trhu** t. j. docíliti, aby na každé volné místo pracovní byla včas dodána způsobilá pracovní síla, tak aby nezaměstnanost dělnictva odpovídala plně poměrům pracovního trhu. Opatření práci **mimo** hranici potřeby pracovního trhu nemůže býti účelem sprostředkování práce.“ (Pět let veřejnoprávního zprostředkování práce v království českém, 1910, s. 3) Vyrovnávání nabídky a poptávky pracovních sil mělo probíhat prostřednictvím zařízení veřejné správy. Tento způsob veřejnoprávního zprostředkování práce byl zásadně poskytován bezplatně. Byl tedy skutečně dostupný a hlavně mohl konkurovat dohazovačství.

Po schválení tohoto zákona byla vydaná instrukce Zemského výboru. Na tomto základě byla vybudována organizační struktura zprostředkovatelen. Rozlišovaly se tři kategorie. Pro lokální zprostředkování sloužily ústavy základní tzv. první kategorie. Bylo využito i dosavadní síť stravoven, jejichž správce byli pověřeni i vykonáváním zprostředkovatelské agendy podle zásad stanovených zákonem. Kromě toho byly budovány samostatné okresní ústavy. Jejich síť byla tedy poměrně hustá. Postupně klesal počet těch, kteří při hledání práce využívali stávající síť stravoven, ačkoliv počet hledajících práci prostřednictvím veřejného zprostředkování rostl. Vyšším stupněm byly ústavy 2. kategorie – okresní ústředny a ústavy třetí kategorie – zemské ústředny, jejichž úkolem bylo interlokální zprostředkování práce. Okresní ústředny vyrovnávaly pracovní nabídku a poptávku v širším regionu mezi několika zastupitelskými okresy. Celkem bylo v Čechách 42 okresních ústředí. Zemské ústředny v počtu pěti vyrovnávaly nabídku a poptávku po práci v širokém nadregionálním měřítku a jejich souhrnná působnost pokrývala celé Čechy. Ke každé zemské ústředně patřilo cca padesát zprostředkovatelen práce. Ústavy si pravidelně předávaly aktuální informace o nabízených místech a zejména o těch, která mohla být obsazena pracovními silami ze vzdálenějších míst. Vzájemný styk všech ústavů urychlovalo telefonní spojení. O jeho pravidelném využívání svědčí výkazy nákladů na celkový provoz těchto zařízení.

Při rozhodování o obsazení volného místa měli přednost uchazeči bydlící v místě a ženatí. Na vzdálené pracovní místo platil zpravidla cestovné zaměstnavatel. Kromě toho poskytovala železnice zvláštní slevy jízdného pro tyto účely. Tento způsob umožňoval širší pohyb pracovních sil dle podnikatelských potřeb.

Při zemské ústředně v Praze byla později vytvořena speciální oddělení: v r. 1907 cukrovarnické, zajišťující dělnictvo pro cukrovarnickou kampaň, a v r. 1909 tzv. „haličské“ oddělení, které zprostředkovávalo nábor sezónního zemědělského dělnictva z Haliče pro zemědělce v Čechách. Šlo o pružnou reagenci na potřeby trhu. V roce 1910 byla v Praze otevřena „Zemská umístovací kancelář pro ženská povolání vyšších kategorií“. Až na tuto výjimku byly veřejné zprostředkovatelské práce určeny výhradně pro manuální pracovníky.

Účinnost zákona o veřejnoprávním zprostředkování práce z r. 1903 lze sledovat opět ze statistických pramenů. Po pěti letech jeho působnosti bylo provedeno první všeobecné šetření, jehož výsledky byly vydány v r. 1910. Pak následovalo vydání dvou svazků Zpráv zemského statistického úřadu. Šlo o velmi podrobné statistické zpracování průběžných výsledků účinnosti tohoto sledovaného zákona za léta 1908–1910 a 1911–1913. Zároveň zachycovaly i výsledky z předcházejících let (Zprávy zemského statistického úřadu království Českého, 1911 a 1915). Žel, nebyly zpracovány jednotným způsobem, což práci s nimi znesnadňuje. Ale i za těchto okolností poskytují velmi důležité a přínosné údaje.

Provedeme-li srovnání výsledků za rok 1904 s výkazy za rok 1913, získáme přesvědčivý obraz o významu zákona z r. 1903 pro usnadnění vyrovnávání nabídky a poptávky na trhu pracovních sil. Jestliže se ve výchozím roce hlásilo o práci v celých Čechách 73 038 uchazečů prostřednictvím vybudované sítě veřejných zprostředkovatelen, obracelo se v r. 1913 na tyto ústavy již 221 698 žadatelů. Šlo tedy o značný vzestup blížící se trojnásobku. Počet těch, kteří získali práci prostřednictvím působnosti těchto zprostředkovatelen, také v průběhu desetiletí stoupl z více než padesáti tisíc (51 937) téměř na trojnásobek (153 782). Účinnost se tedy pohybovala okolo 70 %.

Realizace zákona o veřejnoprávním zprostředkování práce si s růstem rozsahu činnosti vyžádala i růst finančních nákladů. Jestliže v prvním celém roce 1904 činily celkové náklady v Čechách 99 095,39 K, vzrostly v r. 1913, tj. v desátém roce působnosti, na 254 497,78 K. Hlavní položku výdajů tvořily platy úředníků a úřednic, pak nájemné, otop, kancelářské potřeby, poštovné, náklady na inventární zařízení a částečně i na platy sluhů a tzv. vodiček (Zprávy Zemského statistického úřadu království českého, 1915, s. 47). Náklady vzhledem k stoupajícímu rozsahu činnosti i výsledků byly tedy nižší. Šlo bezesporu o investice s pozitivním účinkem.

Ve vedených statistikách byli klienti rozděleni do sedmi základních kategorií. V prvních třech skupinách šlo o dělnictvo v maloživnostech a řemeslné výrobě, o dělnictvo zemědělské (včetně čeledí) a o domácí služebnictvo. Čtvrtou kategorií tvořili tovární dělníci. Samostatnou pátou kategorií byli nádeníci. Do šesté skupiny byla hromadně zařazena ostatní povolání. Jako poslední byli vykazováni učni a učnice. To umožňuje učinit si alespoň základní představu o profesním složení žadatelů o práci a o jejich úspěšnosti. Žel, tyto výkazy nejsou členěné tak, aby mohly poskytovat podrobnější obraz o zastoupení příslušníků jednotlivých povolání.

Je velmi zajímavé sledovat, jaký podíl měly tyto skupiny na počtu žadatelů o místo a na celkové úspěšnosti. Je však nutné vzít v úvahu, že se zcela jistě obtížněji získávaly individuálním způsobem informace a hledala místa v malovýrobě než ve větších podnicích. Proto o možnosti využití ústavů veřejného zprostředkování práce byl právě největší zájem u těchto skupin práci hledajících, což se jasně projevilo v procentním zastoupení. V roce 1904 na prvním místě mezi hledajícími práci bylo domácí služebnictvo s podílem cca 40 %, pak

maloživnostenské a řemeslné dělnictvo cca jednou třetinou. Na třetím místě se umístili mezi práci hledajícími zemědělští dělníci necelými deseti procenty. K získání místa však měli větší šanci před domácím služebnictvem dělníci v maloživnostech a řemeslech. Ti se podíleli na získaných místech 52 %. Zemědělské dělnictvo si udrželo své třetí místo. Jestliže se zaměříme na rok 1913, tj. desátý rok působnosti tohoto zákona, na prvních třech místech se udržely opět ony tři kategorie, ale v jiném pořadí. Domácí služebnictvo si mezi práci hledajícími udrželo sice své první místo, ale s nižším procentním zastoupením než v r. 1904 (cca 34 %). Dlužno ovšem vzít v úvahu, že se celkový počet všech žadatelů téměř ztrojnásobil. První místo tato skupina obsadila svým podílem i mezi obdrženými místy (cca 35 %).

Tato skupina domácího služebnictva si vůbec zaslouží bližší pozornost. Její podíl jak mezi práci hledajícími, tak mezi těmi, kteří práci dostali, je důležitým pozitivním výsledkem, který vydaný zákon z r. 1903 sledoval. Ještě ve statistickém šetření k 1. 1. 1896 si domácí služebnictvo hledalo převážně práci tím nejstarším a pro ně nejnevýhodnějším způsobem, tj. dohazovačstvím. Nejen že za tuto službu museli dohazovačkám platit, ale vystavovali se i nebezpečí znepřátelování. To se především týkalo mladých nezkušených děvčat, která si z venkova přicházela hledat práci do větších měst, zejména do Prahy. Řada z nich pak neblaze končila mnohdy zcela nechtěně jako prostitutky. To se právě vydáním tohoto zákona změnilo. Bezplatnost byla zcela jistě pozitivní pobídkou a získání služebního místa prostřednictvím ústavů, které byly vedeny a kontrolovány veřejnou správou, zamezovalo těmto negativním jevům.

V roce 1913 výrazně stoupl počet žadatelů u zemědělských dělníků, kteří se téměř 25 % ocitli na druhém místě před dělníky z maloživností a řemesel (cca 20 %). Toto pořadí zůstalo i u získaných míst.

Ostatní kategorie byly jak v roce 1904, tak v roce 1913 zastoupeny ve značně omezené míře. Více žadatelů bylo mezi nádeníky než továrními dělníky. V počtu získaných míst si v roce 1913 proti roku 1904 výrazněji polepšili dělníci, což bylo především výsledkem činnosti cukrovarnického oddělení v Praze. U nádeníků naopak došlo k mírnému poklesu úspěšnosti. Vzhledem k tomu, že tovární dělnictvo bylo organizovanější a hledalo potřebnou pomoc prostřednictvím odborových organizací a jiných dělnických spolků, využívalo veřejné zprostředkovatelné práce v omezené míře.

Pokud se týká učňů a učnic, šlo o skupinu málo početně zastoupenou, i když se počet zájemců z r. 1904 (cca 2 %) zvýšil v r. 1913 (na cca 5 %). Úspěšnost při získávání učňovského místa byla však velmi nízká.

Tab. č. 2: Veřejné zprostředkování práce v Čechách podle druhů povolání na základě výsledků v roce 1904 a 1913 v procentech

Druhy povolání	Práci hledající		Do práce daní	
	1904	1913	1904	1913
Dělnictvo v maloživnostech a řemeslné výrobě	33,85	19,92	51,99	21,91
Zemědělství včetně čeledi	9,85	24,87	9,02	25,53
Domácí služebnictvo	40,16	34,37	28,51	35,31
Tovární služebnictvo	3,53	7,67	1,69	7,76
Nádeníci	6,81	5,12	5,75	4,56
Ostatní povolání	3,77	2,97	1,73	2,28
Učňové a učnice	2,03	5,07	1,30	2,65
Celkem	100	100	100	100

Propočítáno na základě údajů: Zprávy Zemského statistického úřadu království českého (1915), sv. XXIV, seš. 2, Veřejnoprávní zprostředkování práce a působnost stravoven v království Českém v letech 1911, 1912 a 1913 (s přehledem za léta dřívější), Praha, Zemský statistický úřad, 1915, s. 21*.

Veřejné zprostředkovatelny práce byly vyhledávány nejen muži, ale i ženami, i když platí, že v rámci celých Čech mírně převyšovala nabídka, poptávka i počet přidělených míst u mužských pracovních sil. Na rozdíl od konce 19. století šlo o výrazný posun ve prospěch sil ženských.

Závěr

Všechny uvedené údaje ukazují, že veřejné zprostředkovatelny práce byly institucemi nejen potřebnými, ale také účinnými. Vždyť poskytovaly pomoc značnému množství lidí.

Východiskem bylo zmapování různých způsobů zprostředkování práce na území celého Rakouska na základě statistického šetření k 1. 1. 1896. Vzhledem k rozdílnému charakteru zprostředkování práce v souvislosti s různou úrovní ekonomického rozvoje v jednotlivých zemích Rakouska, byly zákonodárné kompetence řešení této problematiky svěřeny zemskému zákonodárství.

Lze jen znovu vyzvednout, že to byly právě Čechy, kde byl v roce 1903 poprvé nejen v Rakousku, ale i v celé Evropě, tento zákon o veřejnoprávním zprostředkování práce vydán a v celozemském měřítku uplatněn. Jeho praktický význam potvrzuje 70 % úspěšnost.

Úprava veřejného zprostředkování práce cestou zákona byla v Čechách součástí reagence státu na problémy trhu pracovních sil. V žádném případě nešlo o zajišťování pracovních míst umělými zásahy mimo hranice potřeb trhu. Šlo o pomoc při vyrovnávání mezi stávající nabídkou a poptávkou na pracovním trhu s cílem dosáhnout co nejoptimálnějšího řešení.

Literatura

- [1] *Die Arbeitsvermittlung in Österreich*. Generalübersicht der Arbeitsvermittlungsstellen nach Ländern. (1898). Wien, Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium, 1898.
- [2] ENGLOVÁ, J. (1998). Zprostředkovatelny práce v Praze na konci 19. a počátku 20. století. In *Documenta Pragensia XVI*, Ponížení a odstrčení – Města versus katastrofy. Praha, Archiv hl. m. Prahy, 1998, s. 87–108.
- [3] HAUPT, H. G. (1986). Staatliche Bürokratie und Arbeiterbewegung: Zum Einfluß der Polizei auf die Konstituierung von Arbeiterbewegung und Arbeiterklasse in Deutschland und Frankreich zwischen 1848 und 1880. In *Arbeiter und Bürger im 19. Jahrhundert*. Hrsg. v. Jürgen Kocka. München, Oldenbourg, 1986, s. 19–254.
- [4] MEKRLE, B. (1913). *Arbeitslosigkeit*. München u. Leipzig, 1913.
- [5] NOVÁČEK, K. (1907). Výsledky zprostředkování práce v král. Českém. *Samosprávný obzor*, 1907, roč. 24, s. 270–313.
- [6] *Pět let veřejnoprávního zprostředkování práce v království Českém* (1910). Praha, Zemský výbor království Českého, 1910.
- [7] *Zprávy zemského statistického úřadu království Českého* (1911). Veřejnoprávní sprostředkování práce a působnost stravoven v království Českém v letech 1908, 1909 a 1910 (s přehledem za léta dřívější). Sv. XX, seš. 1. Praha, Zemský statistický úřad, 1911.
- [8] *Zprávy zemského statistického úřadu království Českého* (1915). Veřejnoprávní sprostředkování práce a působnost stravoven v království Českém v letech 1911, 1912 a 1913 (s přehledem za léta dřívější). Sv. XXIV, seš. 2. Praha, Zemský statistický úřad, 1915.

Snaha o řešení problematiky nezaměstnanosti v Čechách na přelomu 19. a 20. století

Jana Englová

Abstrakt

V roce 1896 existovalo v Rakousku 2 858 zprostředkovatelen práce různého typu. Nejvíce z nich (885) připadalo na Čechy. Novým důležitým typem byly stravovací stanice. Mezi lety 1886–1895 byly tyto stravovny zřízeny v sedmi zemích Rakouska. V Čechách se tak stalo v roce 1895. Poskytovaly těm, kteří hledali práci, dvě jídla a nocleh. Vedly zároveň seznamy volných pracovních míst. Sněm království Českého vydal 29. března 1903 zemský zákon č. 57 o **veřejném** zprostředkování práce. Šlo o první systematické řešení tímto způsobem nejen v Rakousku, ale v celé Evropě. Počet těch, kteří získali pracovní místo veřejným zprostředkováním práce, se v prvním desetiletí od r. 1904 do r. 1913 trojnásobně zvýšil (z 51 937 na 153 782). Účinnost se pohybovala okolo 70 %.

Klíčová slova: hospodářské dějiny, Rakousko; Čechy; trh pracovních sil; zprostředkovatelný práce; veřejnoprávní zprostředkování práce; 19. a 20. století

Solutions of Bohemian Unemployment in the Late 19th and Early 20th Century

Abstract

In 1896 there were 2858 several models of job centres in Austria. The most of them (885) were situated in Bohemia. New important job centre model has rested in special hostels. From 1886 till 1895 these hostels were established in seven Austrian Lands (in Bohemia for the first time in 1895). These hostels have provided two meals and overnight for job founders and also free job vacancies register. The Parliament of the Kingdom of Bohemia passed on 29th March 1903 the Act No. 57 concerning Public Labour Exchange in this land. It was the first attempt to address the public labour exchange to a systematic way in Austria and in Europe too. The number of those who found job using the public labour exchange services tripled during the decade from 1904 till 1913 (from 51 937 to 153 782 people). The efficiency of the public labour exchange was about 70 %.

Keywords: economic history; Austria; Bohemia; labour market; jobcentres; public labour exchange; 19th and 20th century.

JEL: N, N4, N43, Z